

Den økonomiske politik i Danmark

Niels Helveg Petersen
Økonomiministeriet

SUMMARY: Economic performance in Denmark over the last 30 years is reviewed. Particular attention is given to structural problems related to unemployment and foreign debt. International trends in economic policies at macro as well as micro levels are discussed. Both domestic concerns and international developments point to the need for long term structural changes in economic policy in Denmark. On this background the government's proposal for economic reform is discussed.

Indlægget er disponeret i tre dele. For at illustrere hovedproblemerne i dansk økonomi fremdrages først nogle karakteristiske træk ved de seneste 30 års udvikling i Danmark.

Dernæst vil jeg kort behandle tendenserne i den økonomiske politiks tilrettelæggelse og udformning i udlandet, herunder især tilpasningen af udbudssiden.

Endelig vil jeg som det tredje hovedpunkt vende mig mod de aktuelle forhandlinger om dansk økonomi.

Stiliserede træk i dansk økonomis udvikling siden 1960

Hvis man skal bedømme, om dansk økonomi har det bedre i dag end i begyndelsen af 1980'erne, er svaret ja. Men samtidig må det indrømmes, at der er mange tilbagestående problemer – og at disse måske nu i højere grad er strukturelle. Det er specielt tilfældet med arbejdsløsheden, men gælder også til en vis grad betalingsbalanceunderskuddet.

Figur 1 giver et første groft indtryk af den samlede ubalance i dansk økonomi. Figuren viser udviklingen i *summen* af tre målvariable for økonomien. Det drejer sig om underskuddet på betalingsbalancen (i pct. af BNP), arbejdsløsheden (i pct. af arbejdsstyrken) og inflationen (pct.).

Man kan selvfølgelig måle ubalance på flere måder, men målt på denne simple måde er den samlede ubalance lavere i 1989 end i 1981-82. Niveauet ligger dog stadig over det, vi kendte indtil begyndelsen af 1970'erne. Det er især nedgangen i inflationen, der bidrager til forbedringen. Men det skal tilføjes, at arbejdsløsheden i 1988-89 er lidt lavere end i 1981-82, og at vi samtidig kun har omtrent halvt så stort underskud på betalingsbalancens

Den økonomiske politik i Danmark

Niels Helveg Petersen
Økonomiministeriet

SUMMARY: Economic performance in Denmark over the last 30 years is reviewed. Particular attention is given to structural problems related to unemployment and foreign debt. International trends in economic policies at macro as well as micro levels are discussed. Both domestic concerns and international developments point to the need for long term structural changes in economic policy in Denmark. On this background the government's proposal for economic reform is discussed.

Indlægget er disponeret i tre dele. For at illustrere hovedproblemerne i dansk økonomi fremdrages først nogle karakteristiske træk ved de seneste 30 års udvikling i Danmark.

Dernæst vil jeg kort behandle tendenserne i den økonomiske politiks tilrettelæggelse og udformning i udlandet, herunder især tilpasningen af udbudssiden.

Endelig vil jeg som det tredje hovedpunkt vende mig mod de aktuelle forhandlinger om dansk økonomi.

Stiliserede træk i dansk økonomis udvikling siden 1960

Hvis man skal bedømme, om dansk økonomi har det bedre i dag end i begyndelsen af 1980'erne, er svaret ja. Men samtidig må det indrømmes, at der er mange tilbagestående problemer – og at disse måske nu i højere grad er strukturelle. Det er specielt tilfældet med arbejdsløsheden, men gælder også til en vis grad betalingsbalanceunderskuddet.

Figur 1 giver et første groft indtryk af den samlede ubalance i dansk økonomi. Figuren viser udviklingen i *summen* af tre målvariable for økonomien. Det drejer sig om underskuddet på betalingsbalancen (i pct. af BNP), arbejdsløsheden (i pct. af arbejdsstyrken) og inflationen (pct.).

Man kan selvfølgelig måle ubalance på flere måder, men målt på denne simple måde er den samlede ubalance lavere i 1989 end i 1981-82. Niveauet ligger dog stadig over det, vi kendte indtil begyndelsen af 1970'erne. Det er især nedgangen i inflationen, der bidrager til forbedringen. Men det skal tilføjes, at arbejdsløsheden i 1988-89 er lidt lavere end i 1981-82, og at vi samtidig kun har omtrent halvt så stort underskud på betalingsbalancens

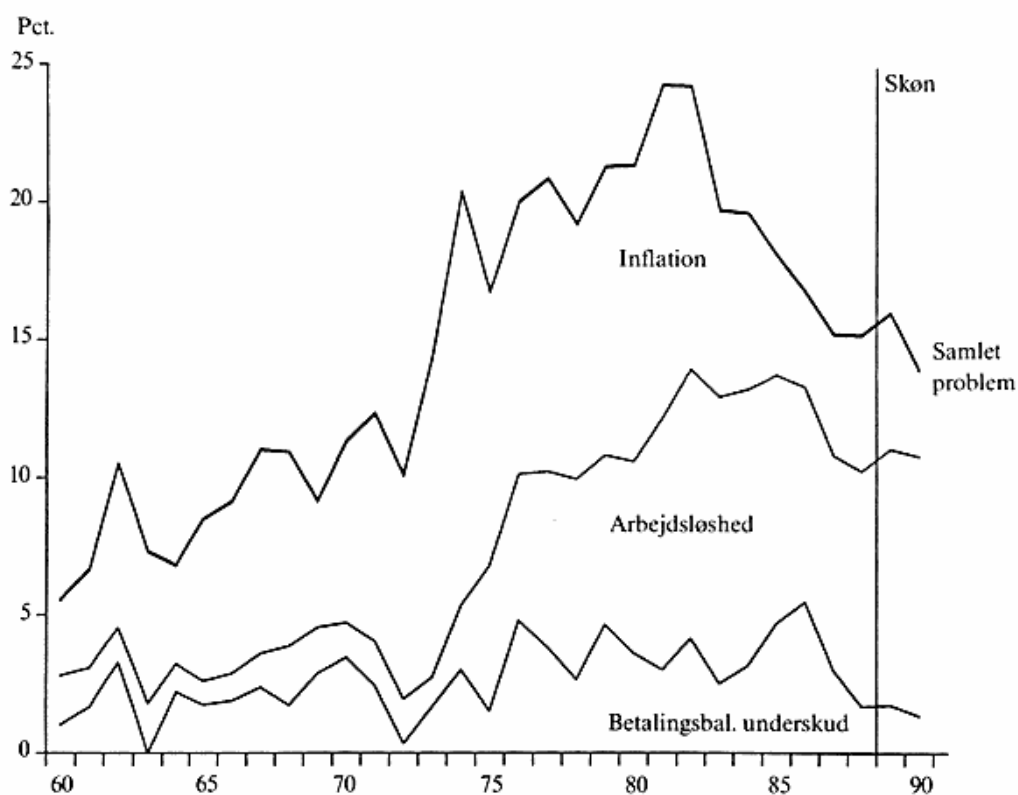

Fig. 1: Samlet balanceproblem i Danmark 1960 - 1990.

løbende poster (målt i pct. af BNP). Hertil kommer, at en fjerde målvariabel, nemlig den samlede offentlige sektors finanser, er skiftet fra underskud til overskud efter 1985.

Af figur 2, hvor alle fire målvariable vises hver for sig, fremgår det, at alle forværredes stærkt fra slutningen af 1960'erne til begyndelsen af 1980'erne. Forværringen var relativt mindst for betalingsbalancen, men der var et gældsforøgende underskud hvert eneste år.

Siden midten af 1980'erne er inflationen bragt ned i underkanten af 1960'ernes inflationsniveau, den offentlige sektors saldo er vendt til overskud på 1960'ernes niveau og underskuddet på betalingsbalancen ligger nu på niveau med det gennemsnitlige underskud i 1960'erne. Den væsentligste forskel er, at arbejdsløsheden ikke har kunnet nedbringes på en holdbar måde i løbet af 1980'erne. Niveaueet for arbejdsløsheden er omtrent firedoblet i forhold til 1960'erne.

For hvert af de fire mål kan følgende konstateres:

At inflationen i Danmark stort set er nedbragt i det samme omfang som i det øvrige Europa siden begyndelsen af 1980'erne, jfr. figur 3. Danmark har klaret sig lidt bedre end

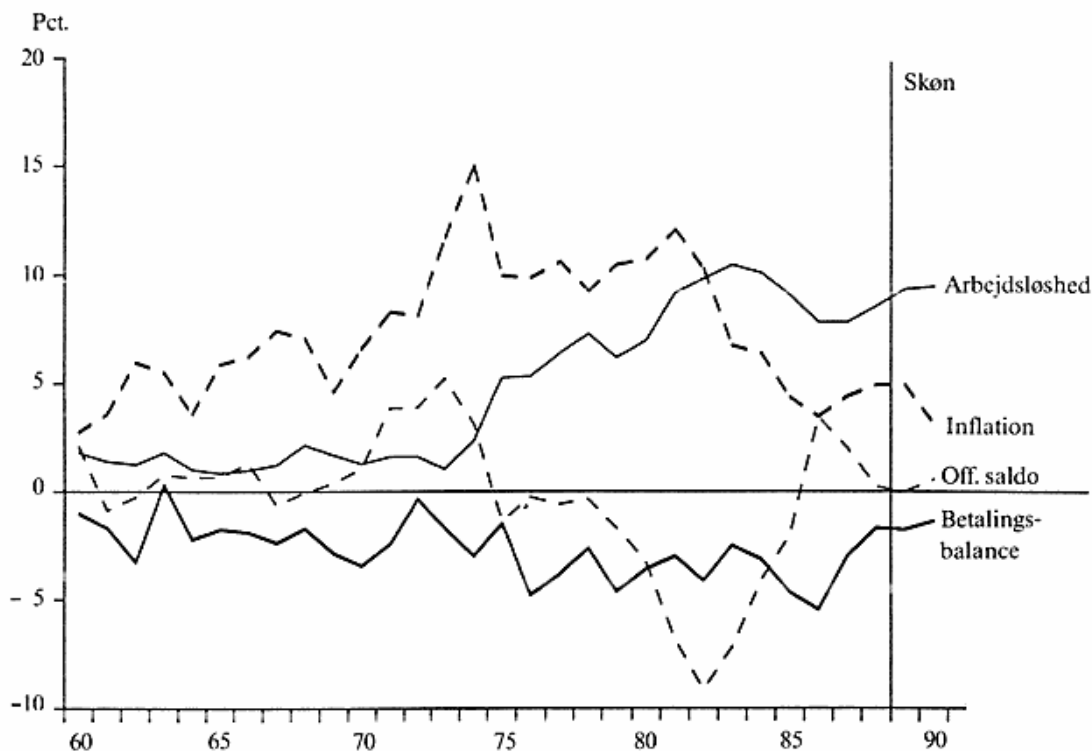

Fig. 2: Målvariable for dansk økonomi 1960 - 1990

OECD - Europa, men siden 1986 lidt dårligere end EMS - landene. Inflationen er reduceret mere i Danmark end i de øvrige nordiske lande. Det er i øvrigt værd at notere, at inflationsbekæmpelsen entydigt er det område, hvor den makroøkonomiske strategi er lykkedes bedst på internationalt plan.

Af figur 4 fremgår, at svingene i den offentlige saldo i Danmark har været større end i udlandet, både under forværringen, der begyndte i sidste del af 1970'erne og i forbedringsperioden efter 1982. Vi kom først igang med forbedringer efter 1982, men havde så til gengæld en rekordagtig forbedring indtil i 1986. Beregninger viser, at en stor del af omsvinget fra 1982 til 1986 kan tilskrives virkningerne af højere økonomisk vækst i form af blandt andet højere skatteindtægter og mindre udgifter til arbejdsløshedsdagpenge. Resten af forbedringen kan henføres til de foretagne stramninger af finanspolitikken, herunder især den stramme udgiftspolitik i staten. Fra 1987 har de offentlige finanser udviklet sig dårligere end i udlandet, blandt andet fordi vi har haft en vækstpause herhjemme for at forbedre betalingsbalancen.

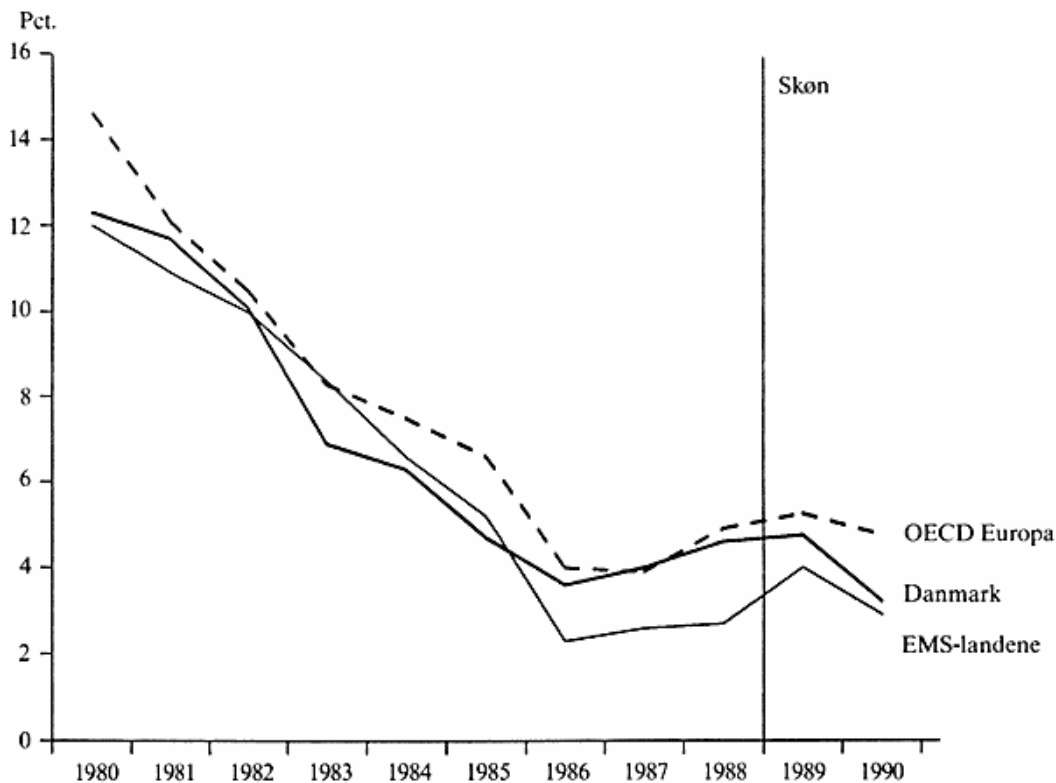

Fig. 3: Væksten i forbrugerpriserne

Forbedringen i de offentlige finanser blev i perioden fra 1983 til 1986 mere end opvejet af et omsving i den private sektor fra opsparingsoverskud til underskud. Dette førte som bekendt til en forværring af *betalingsbalancen*. Omvendt er forringelsen i den offentlige sektors stilling fra 1987 til 89 blevet mere end opvejet af en formindskelse af den private sektors opsparingsunderskud, så *betalingsbalancen* er forbedret i samme periode.

Det er interessant, at den private sektor reagerede så voldsomt på fastkurspolitikken og stramningen af finanspolitikken i 1983. En tilsvarende reaktion på større økonomisk-politiske indgreb har man kunnet observere i lande som Storbritannien, Sverige, Australien og senest Irland. I alle tilfælde var udgangssituationen før stramningen af finanspolitikken næsten lige så dårlig som i Danmark. Både retning og størrelse af den realøkonomiske ændring blev anderledes end traditionelt forventet. Forskellige årsager var medvirkende hertil. Blandt andet bidrog det voldsomme rentefald samt formue- og forventningseffekter. Dereguleringen af de finansielle markeder. Det internationale opsving og de forudgående års forbedringer af konkurrenceevnen var også vigtige faktorer. Der er nok heller ingen tvivl om, at arten af tiltagene bidrog. Her tænker jeg blandt andet på, at fastlå-

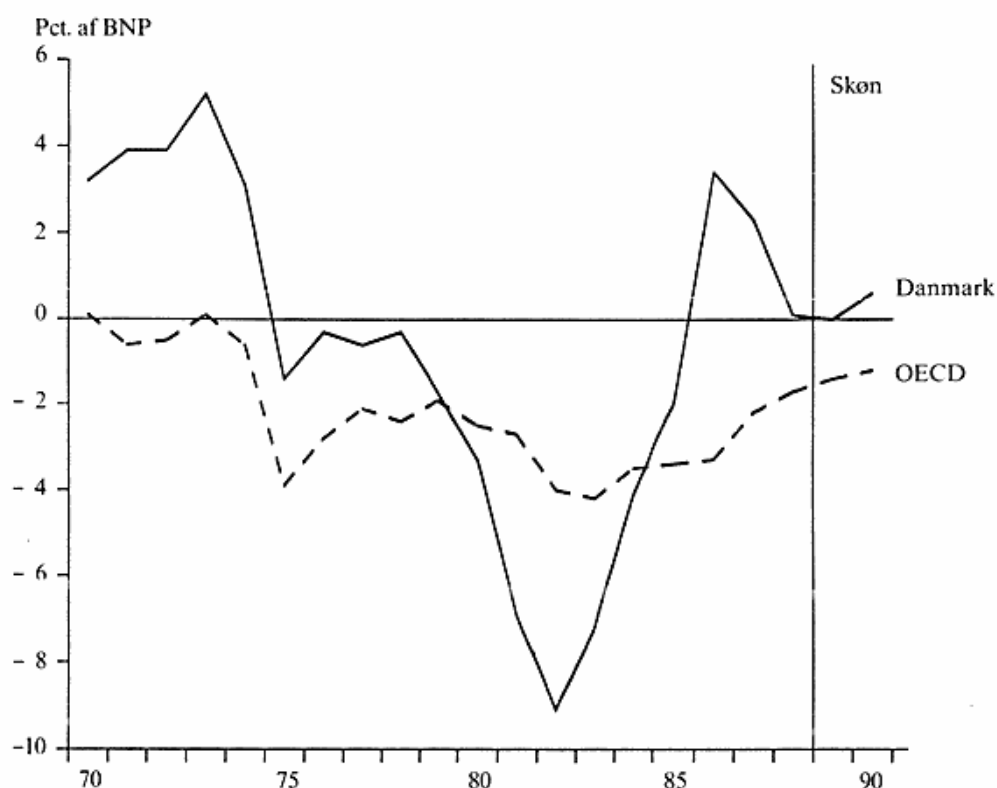

Fig. 4: Den samlede offentlige sektors saldo 1970 - 1990

ning af dagpengesatser og suspension af dyrtidsreguleringen var noget nyt og nærmest revolutionerende.

Ovennævnte sving i sektorbalancerne er i høj grad drevet af sving i den *private opsparing*. Betalingsbalanceproblemet er strukturelt i den forstand, at det hovedsageligt skyldes for lav opsparing, ikke har kunnet fjernes helt, selv om vi har haft faldende aktivitet i både 1987 og 1988. *Forbedring af konkurrenceevnen* er samtidig nødvendig, men vil primært være til gavn for beskæftigelsen, mens betalingsbalancen på kort sigt påvirkes mindre af forbedret konkurrenceevne.

Da den samlede offentlige sektor har opsparingsoverskud er det hævdet, at underskuddet på betalingsbalancen ikke bør bekymre os, fordi det er et resultat af private husholdningers og virksomheders opsparings- og investeringsbeslutninger. Argumentet er, at den private sektor bedst selv forstår at optimere sin velfærd og rentabilitet. Den britiske regering bruger det som officiel forklaring. Også herhjemme har argumentet været bragt på bane.

Vi kan imidlertid ikke tillade os at se ubekymret på betalingsbalanceunderskuddet.

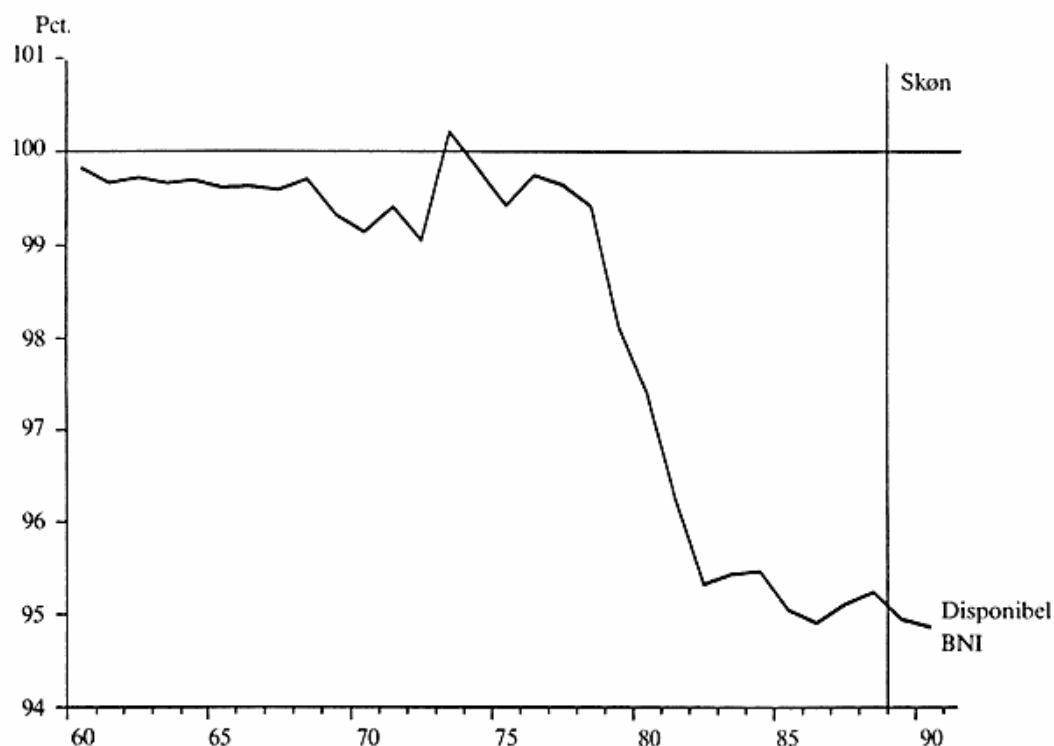

Fig. 5: *Udvikling i disponibel BNI i procent af BNP 1960 – 1990*

Dette skyldes blandt andet, at udviklingen på den samlede betalingsbalance er afgørende for vores muligheder for at fastholde valutakurspolitikken. Endvidere forudsætter ræsonnementet, at de samfundsøkonomiske omkostninger ved den private sektors gæld ikke overstiger de private omkostninger. En sådan forskel kan forårsages af forvriddinger af forskellig art i den indenlandske økonomi. Sådanne forvriddinger kan f.eks. skyldes skattemæssige forhold. Her kan nævnes den skattemæssige behandling af renter. Hertil kommer, at erhvervsbeskatningen og udformningen af afskrivningsreglerne kan spille en rolle. Det kan således eksempelvis anføres, at udviklingen i den samlede produktivitet i Danmark kunne tyde på, at en del af de investeringer, der gennemførtes under opsvinget i 1983-86, indtil videre har givet en ret lav samfundsøkonomisk forrentning. Dette viser vigtigheden af at tilpasse skattesystemet m.v., så de investeringer, der er nødvendige for at udbygge de konkurrenceudsatte erhverv, giver en tilfredsstillende samfundsøkonomisk forrentning.

Selv om den demografiske sammensætning i Danmark og den forventede udvikling heri i de næste 25 år giver nogle observatører anledning til at hævde, at opsparringen i Danmark ikke er speciel lav i international sammenhæng, må man huske på, at vi har

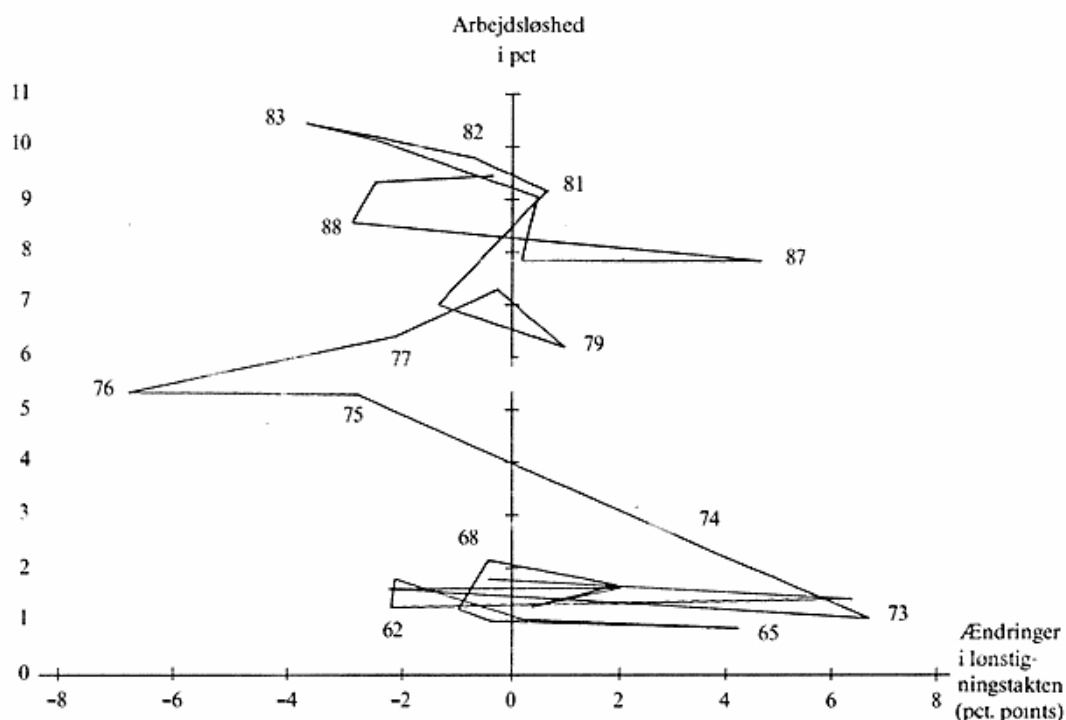

Fig. 6: Arbejdsløshed og lønstabilitet 1960 - 1990

haft underskud på betalingsbalancen siden 1963. Til illustration af den øgede rentebyrde er i figur 5 vist det stigende gab mellem BNP og disponibel BNI.

Med andre ord gør vor udgangssituation, at der i sig selv er behov for både at styrke opsparingen og forbedre investeringernes kvalitet.

Som nævnt er *arbejdsløhedssituationen* ikke forbedret meget siden begyndelsen af 1980'erne på trods af en god stigning i beskæftigelsen. Formentlig har vi haft et strukturelt arbejdsmarkedsproblem siden begyndelsen af 1980'erne, men vi har blot erkendt det for sent. I figur 6 sammenholdes arbejdsløsheden med *ændringer* i lønstigningstakten. Når en observation ligger til højre (venstre) for den lodrette nul søjle, er det udtryk for, at lønstigningstakten øges (mindskes). Det ses, at den arbejdsløshedsprocent, som er forenelig med uændret lønstigningstakt, steg voldsomt fra ca. 1½ pct. i 1960'erne og begyndelsen af 1970'erne til omkring 9 pct. i 1981-82. Niveaulet har herefter ligget omkring 8 pct. Dette giver en indikation af, at dansk økonomi har en struktur på arbejdsmarkedet, som medfører, at når arbejdsløsheden når ned omkring 8 pct., kan vi forudse, at vore lønomkostninger begynder at accelerere. Det er bemærkelsesværdigt, at dette forhold faktisk har eksisteret i snart 10 år uden, at det er indgået ret meget i den offentlige debat.

Tabel 1. Arbejdsmarkedsindsatsen i 1987

	Aktive tiltag	Indkomst- vedligeholdelse	Ialt
	Pct. af BNP		
Danmark	1,14	3,89	5,03
Sverige	1,86	0,80	2,66

Der er formentlig mange årsager til dette meget uønskede forhold, som også genfindes i en række andre europæiske lande. Af forskellige forhold har været nævnt stivheder og mobilitetsproblemer af både geografisk og faglig karakter, for gunstigt understøttelsessystem og for højt lønniveau for unge under indslusning på arbejdsmarkedet.

Jeg skal derudover pege på yderligere en mulig forklaring, nemlig sammensætningen af vores indsats over for arbejdsmarkedet. I tabel 1 vises sammensætning og omfang af den arbejdsmarkedspolitiske indsats i Danmark og Sverige. I OECD-området er Danmark det land, hvor det offentlige bruger næstmest på arbejdsmarkedsområdet målt i forhold til BNP. Vi indtager førstepladsen m.h.t. indkomstvedligeholdelse (arbejdsløshedsunderstøttelse og efterløn), men anvender en relativ beskedent andel til »aktiv« arbejdsmarkedspolitik. Eksempelvis anvender Sverige ca. 60 pct. mere til aktive foranstaltninger, men til gengæld kun knap 1/5 af, hvad Danmark anvender til indkomstvedligeholdelse. Det er klart, at det er af stor betydning, hvorledes en mere aktiv indsats gennemføres. I Sverige har man f. eks. ikke løst flaskehalsproblemerne for højtuddannet arbejdskraft. Men internationale undersøgelser viser, at det svenske arbejdsmarked er et af de mest fleksible, og at man har været i stand til at holde arbejdsløsheden nede.

Som grundlag for bedømmelsen af dansk økonomi er der grund til at fremhæve yderligere to træk ved de sidste 15 års udvikling. Først og fremmest at produktion og produktivitet har udviklet sig langsommere end i udlandet. For det andet at Danmark ikke har udvidet sin internationale handel i helt samme omfang som flere andre lande de sidste 15 år.

Væksttempoet i Danmark er reduceret betydeligt siden 1960'erne og har udviklet sig relativt dårligt i forhold til væksten i OECD-Europa siden slutningen af 1960'erne, jfr. figur 7. Undersøgelser fra Danmarks Statistik viser, at det samme har været tilfældet for produktivitetens udvikling. Den samlede faktorproduktivitet for både arbejdskraft og kapital i industrien har endog været faldende i perioden 1984-86. Selv om erhvervsinvesteringerne øgedes kraftigt i denne periode, slog det ikke igennem i produktiviteten. Først i 1989 er produktiviteten gået ret stærkt i vejret i Danmark, men stigningen indtrådte noget senere end i udlandet. Relativt er der altså tale om et betydeligt tab af konkurrenceevne for dansk økonomi fra denne komponent.

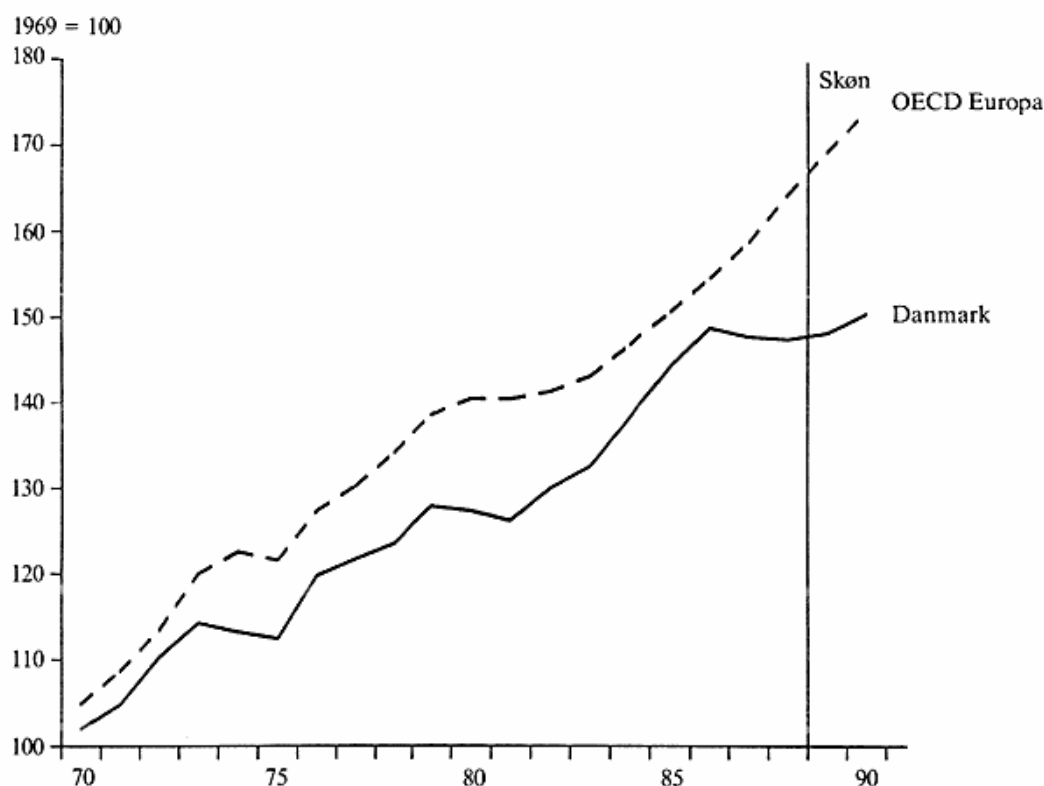

Fig. 7: Real BNP-udvikling 1970 - 1990

Årsagerne til den relative forringelse af den danske produktivitet og dermed økonomiens produktionskapacitet er vanskelige at identificere. I udlandet fremhæves det ofte, at forbedringen af produktivitsudviklingen i 1980'erne i høj grad hænger sammen med, at der er gennemført politikker, som forbedrer incitamentstrukturen og fremmer økonomiernes effektivitet. Der er tale om strukturreformer over en bred front som i hovedtræk går ud på at mindske den offentlige regulering og styring, samt ikke mindst at gøre reguleringen mindre forstyrrende. De strukturreformer, som kunne bringe Danmark op i nærheden af udlandet, knytter sig især til arbejdsmarkedet og den direkte beskatning.

Derimod er der nok *ikke* meget at hente på såkaldte *dereguleringer* i Danmark. Af egentlig regulerede områder har vi kun få, vel især boligsektoren, men også apoteksvæsenet, hyrevognsområdet, lufttrafikken og dele af kommunikationsområdet. Vi har heller ikke samme omfattende offentlig produktionsvirksomhed, som i mange andre lande. Den egentlige offentlige sektor kan nok effektiviseres på visse områder, som skolevæsenet, men der er til gengæld belæg for, at den danske sundhedssektor er et af de bedst fungerende i OECD-området.

Endvidere er vi et af de lande, som lever bedst op til internationale målsætninger om at holde industrisubsidier nede. Dette skulle også medvirke til en mere effektiv økonomi.

Vi har altså den paradoksale situation, at Danmark med en af de mindst direkte regulerede økonomier i verden og med stærk investeringsaktivitet, alligevel har en relativ dårlig produktivitetsudvikling. Det er blevet påvist (af professor Torben M. Andersen), at i store dele af perioden siden 1960 har aktiviteten i Danmark været begrænset af for lav produktionskapacitet. Hertil kommer, at en holdbar vækst fremover skal være sammensat på en måde, så produktionskapaciteten i især de konkurrenceudsatte sektorer øges. Vi har altså et fundamentalt problem, som har eksisteret siden begyndelsen af 1960'erne. Det er netop med henblik på at løse disse problemer, at regeringen har fremsat sine forslag til økonomisk reform.

Internationale tendenser i den økonomiske politik

Jeg vil nu vende mig mod nogle internationale aspekter af betydning for tilrettelæggelsen af den økonomiske politik.

Opfattelsen af, hvorledes den økonomiske politik bedst kan støtte målsætningen om at skabe en holdbar ikke - inflationær vækst har været under fortsat udvikling de sidste to tiår.

Den makroøkonomiske politiks hovedrolle er skiftet fra meget aktiv konjunkturregulerende politik - såkaldt fine-tuning - til mellemfristet rammestyling, samt bedre international koordinering inden for rammerne af bl.a. EMS- og G7-samarbejdet. Herudover er såkaldt strukturpolitik tillagt en stigende rolle som både selvstændigt middel og komplementær foranstaltning til mere traditionel makroøkonomisk politik.

Strukturpolitikken (af nogle benævnt udbudspolitik) består af tiltag, der øger økonomiernes produktionskapacitet og fleksibilitet. Strukturpolitik gennemføres med henblik på at effektivisere ressourceallokeringen, for at forøge økonomiens tilpasningsevne og -hastighed i forbindelse med ændrede forhold, som forstyrrer udviklingen og for at øge produktionspotentialet via påvirkning af faktorudbud (arbejdskraft og kapital) og den totale faktorproduktivitet.

På trods af forsøgene på at koordinere den makroøkonomiske politik på internationalt plan udestår der stadig problemer med høj arbejdsløshed og store uligevægte på betalingsbalancerne. Derimod har der i de enkelte lande kunnet gennemføres strukturreformer, som har bidraget til de senere års højere vækstrater i den samlede faktorproduktivitet, og dermed til at aktiviteten fortsat har kunnet stige, uden at inflationen er øget ret meget.

Forbedret tilpasningsevne på både faktor- og varemarkeder kan have bidraget til, at økonomierne har reageret mere fleksibelt på de faktisk ganske store udsving i valutakur-

ser og råvarepriser, ligesom højere grad af internationalisering af de finansielle markeder sandsynligvis har medført en smidigere fordeling af opsparingen og dermed afbødet virkningerne af store finansieringsbehov.

Samtidig er der udbredt enighed om, at holdbarheden af den nuværende opgang i den internationale økonomi i særlig grad afhænger af inflationsudviklingen. Såfremt inflationen begynder at stige faretruende, vil det øge usikkerheden, således at væksten i erhvervsinvesteringerne bringes i fare. En yderligere stramning af pengepolitikken kan således blive nødvendig for at dæmme op for stadig stigende inflationsforventninger. Der er derfor en indlysende fare for, at øget inflationspres vil indvirke negativt på aktivitetsudviklingen. Dette anskueliggør, hvorfor fastholdelse af inflationen på et lavt niveau er et primært mål i mange landes økonomiske politik. Netop i den sammenhæng tillægges strukturpolitikken særlig betydning.

På internationalt niveau vil forskelle i økonomiernes fleksibilitet have stor betydning for afsmitningseffekterne i de enkelte lande. Hurtigere tilpasning til choks eller ændrede handelsstrømme kan alt andet lige betyde et mindre politisk pres for protektionisme. Ligeledes har forskelle i landenes tilpasningsevne betydning for den internationale allokering af ressourcer og for, hvorledes ændrede eksterne forhold slår igennem på inflation og vækst i de enkelte lande. Dermed får det også betydning for, hvilke landes valutakurser og/eller betalingsbalancer, der kommer under pres. Den verdensøkonomiske integration bidrager således i sig selv til, at gennemførelse af reformer i et land øger behovet for tilsvarende reformer i handelspartnerlande. Sideløbende hermed øges behovet for international koordination på de traditionelle politikområder som følge af integrationen.

Den internationale trend i retning af liberaliseringer er sket på tværs af ideologisk opfattelse hos regeringspartierne. New Zealand er et eksempel på, at netop skift i regeringsmagten til arbejderpartiet i 1984 muliggjorde en drastisk reorientering over mod en mindre reguleret økonomi. Som andre eksempler på arbejderregeringer, der har drejet økonomien i mere markedsorienteret retning kan nævnes Australien, Spanien og Frankrig. Af særlig interesse for et dansk synspunkt er den vending, den socialdemokratiske regering i Sverige er eksponent for.

De udvalgte områder, hvor der er sket de mest markante strukturskift på internationalt plan, er skattereformer og ændringer vedr. finansielle markeder. Men også øget arbejdsmarkedsfleksibilitet og dereguleringer inden for bl.a. energi- og telekommunikationssektorer samt luft-, tog- og bustransport hører til blandt de karakteristiske. Derimod kan man for den multilaterale handel muligvis tale om, at en øget grad af protektionisme har udviklet sig i de seneste 15 år, og fremskridtene inden for landbrugsområdet har været træge. Her spiller det nok ind, at de to sidstnævnte områder er centrale forhandlingsem-

ner i den pågående Uruguay-runde. Bemærkelsesværdigt er det dog, at der i 1987 blandt OECD-landene blev givet principiel tilslutning til retningslinierne for en fremtidig afvikling eller omlægning af landbrugsstøtten med henblik på at skabe bedre international balance mellem udbud og efterspørgsel for landbrugsvarer.

Det er klart, at ændringerne sker med forskellig intensitet og omfang i de enkelte lande. Men en række træk er fælles, bl. a. fordi erkendelse af resultater i nogle lande typisk har en demonstrationseffekt i andre lande, ligesom foran omtalte pres via den internationale handel medvirker til at give reformerne et ens snit landene imellem. På visse områder tyder erfaringerne på en så umiddelbar stor succes for dereguleringerne, at problemet for myndighederne drejes til, hvorledes de sikrer, at transaktionerne (i vid forstand) afvikles forsvarligt. F. eks. kan nævnes, at afreguleringen af lufttransport i USA har medført meget store prisfald og en forøgelse af antal flyvninger, hvilket har bragt forsinkelser, flysikkerhed og kollisionsfare i centrum. Dereguleringen på det finansielle område og det mere integrerede internationale kapitalmarked har bragt spørgsmålet om tilsyn over landegrænserne i centrum.

På nogle områder er udviklingen dog gået i modsat retning, nemlig i de tilfælde, hvor påvisning af beskyttelse og subsidier i andre lande er blevet anvendt som middel til at rejse – ofte nationalt emotionelt betingende – krav om protektionistiske og tilskudslignende ordninger for at tage passende modforanstaltninger mod andre lande.

Dette har bidraget til, at subsidier til industri og landbrug ikke er reduceret, og til at ensidige foranstaltninger har set dagens lys.

Miljøspørgsmål adskiller sig fra andre områder. På miljøområdet er der tendens til en højere grad af regeringsindgreb end tidligere. Regeringerne regulerer på dette område i tiltagende grad, og man må vente, at dette fortsætter. Miljøspørgsmål er et eksempel på et udviklingsforløb, der adskiller sig fra afreguleringsbestrebelse.

Tilpasninger af dansk økonomisk politik

Den øgede internationale integration vil uden tvivl øge behovet for strukturpolitiske ændringer. Uruguay-runden og EF's indre marked vil forstærke en sådan tendens. Samtidig er der en politisk vilje til sådanne ændringer.

Også i Danmark vil vi i langt større omfang end almindeligt antaget blive påvirket af den internationale tendens. Hvis ikke, vil ændringer i andre lande automatisk øge behovet for reformer i Danmark, hvis konkurrenceevnen da ikke skal forværres, eller betalingsbalancen sættes på nye prøvelser. Sandsynligvis vil mange »veletablerede rettigheder« og traditionelle opfattelser skulle revideres, hvis vi skal bevare håbet om at kunne bringe økonomien ind på en holdbar tilpasningsbane.

For Danmark og andre EF-lande er forberedelsen til etableringen af det indre marked nok den største strukturpolitiske udfordring i de nærmeste år.

Da de fleste europæiske økonomier er relativt åbne, er det en vigtig pointe, at tilpasningspresset kommer udefra, uanset om man er medlem af EF og forbereder det indre marked eller ej. Sverige er endnu en gang et godt eksempel herpå.

For Danmarks vedkommende har vi i tillæg hertil de grundlæggende problemer, jeg startede med at omtale. For at få størst mulig indflydelse på, hvilken retning dansk økonomi skal udvikles i, er det vigtigt, at vi selv tager skridt til at reformere dansk økonomisk politik.

Det er bl.a. på ovennævnte baggrund den økonomiske reform søges gennemført i Danmark.

De udspil, regeringen har fremlagt siden forsommeren, har haft som målsætning at skabe den nødvendige tilpasning af dansk økonomi, så vi både kan løse vores strukturproblemer og bliver i stand til at opnå den fulde fordel ved etableringen af det indre marked.

Det er vigtigt, at den økonomiske reform dækker en flerårig periode. I løbet af denne periode skal der skabes en holdbar vækst, som sikrer et betydeligt fald i arbejdsløsheden og fjerner underskuddet på betalingsbalancen.

Med henblik på EF-integrationen – det indre marked – er derfor foreslået nedsættelser af den direkte beskatning af personer og selskaber, kapitalafkastbeskatningen og nogle afgifter. Kombineret med en sanering af afskrivningsreglerne, en konjunkturudligningsfacilitet og lettelse for ekspanderende virksomheder skaber vi også mere tiltrækkende forhold for udenlandske virksomheders etablering her i landet. Omlægningen bidrager til, at omkostningsudviklingen kan holdes nede og den stimulerer til produktive investeringer, hvilket vil bidrage til at forbedre beskæftigelse og betalingsbalance.

Lavere marginalsatser er også af væsentlig betydning for løsning af arbejdsmarkedets strukturproblemer. Nedsættelsen vil, udover muligvis en øgning af arbejdsudbuddet, bidrage til at holde lønpreset nede. Hertil medvirker også den foreslåede dagpengereform, som giver arbejdsgivere og lønmodtagere et fælles ansvar for finansieringen af arbejdsløshedsudgifterne. Disse elementer skal muliggøre, at stigningen i lønomkostningerne i Danmark holdes i underkanten af udlandets. Hertil kommer en forstærket uddannelsesindsats, så flaskehalse på arbejdsmarkedet kan imødegås. Disse tiltag vil bidrage væsentligt til løsningen af strukturproblemerne på arbejdsmarkedet.

Konkurrenceevneforbedring er en forudsætning for, at fjernelsen af betalingsbalanceunderskuddet kan ske samtidig med, at vi har vækst. Omvendt er det klart, at en forøget beskæftigelse kun kan fastholdes, såfremt underskuddet på betalingsbalancen fjernes. Derfor skal opsparingen styrkes. Det gælder både den offentlige og private opsparing. For den offentlige sektor er det væsentligste instrument en stram udgiftspolitik, som på længere sigt kan danne grundlaget for en nedsættelse af det samlede skattetryk.

Den private opsparing har været stigende i det seneste par år, men de nødvendige

investeringer stiller krav om fortsat forøgelse af den private opsparing. Dette skal ske via nedsættelsen af skatten på kapitalindkomst, særlige opsparingsfremmende ordninger og pensionsopsparing. Oprettelse af arbejdsmarkedspensioner for befolkningsgrupper, som endnu ikke har etableret pensionsordninger, er vigtigt for opsparingspolitikken, og gør det samtidig muligt, at indkomstforskellene blandt fremtidens pensionister mindskes.

Den beherskede omkostningsudvikling og øgede private opsparing, vi har haft det seneste par år, er den rigtige vej. Det er således på to år lykkedes at forbedre vare- og tjenestebalancen over for udlandet med knap 25 mia. kr. Danmark har nu overskud på handelsbalancen over for de øvrige EF-lande under ét. Disse tal taler for sig selv og må have skabt forståelse for behovet for løntilbageholdenhed og øget opsparing.

Grundideen i regeringens forslag er at give en mere dynamisk økonomisk udvikling, som giver størst fordel for unge, der får del i den øgede beskæftigelse. Desuden gavner forslagene særligt personer, der sparer op.

Fordelingsmæssigt synes jeg, vi har fundet en passende balance, idet der kun vil blive tale om begrænsede ændringer af byrdefordelingen mellem indkomstgrupperne. Samtidig er det en kendsgerning, at regeringens forslag i høj grad løser det særlige marginalskatteproblem, der består i, at skat og bortfald af fripladsandel og boligsikring fjerner mere end 70 pct. af unge børnefamiliers udbytte ved en ekstra arbejdsindsats.

Regeringen fremlægger nu sit forslag til åben debat i folketinget. Der vil forhåbentlig vise sig bred politisk interesse for at arbejde videre med de strukturelle problemer i dansk økonomi. Vi har den største chance i mange år for at tilvejebringe bedre balance i økonomien.

Et af de interessante aspekter ved de nuværende forhandlinger er, at man nu diskuterer de langsigtede økonomiske spørgsmål – herunder tilpasning af skatte- og afgiftsstrukturen og finansiering af arbejdsløshedsdagpenge. Uanset hvilken regering, vi har i de kommende år, er det disse emner, der vil være på dagsordenen.